

Maailmanmatkat

KAATUMATAUTIA, PUOSKAROINTIA JA HIPPIKOMMUNEJA

Harri Römpötti

David B:
Epileptic 1
L'ASSOCIATION

Ranskalainen 1990-luvun uusi aalto on nykysarjakuvan tärkeimpiä ilmiöitä. Siihen ei ole päässyt käsiksi juuri ollenkaan, ellei osaa ranskaa. Nyt englanniksi voi lukea yhden ranskalaisen uuden sarjakuvan kulmakivistä, tai ainakin puolet siitä.

Epileptic 1 sisältää kolme ensimmäistä albumia David B:n 1996 aloittamasta sarjasta L'Ascension du Haut-Mal. Alkuperäinen L'Association-kustantamo on julkaissut myös englanninnoksen.

Epileptic kertoo David B:n ja hänen epilepsiaa sairastavan veljensä elämästä. Albumissa Davidin nimi on Pierre-Francois ja hänen isoveljensä

Jean-Christophe. Omaelämäkerrallisuus on ollut keskeisiä suuntauksia nykysarjakuvassa, mutta David B:n toos kasvaa ulos tavallisten oman napansa kartoittajien päiväkirjoista.

Kun useimmat tyytyvät sarjakuvamaan elämänsä yksittäisiä tapahtumia tai satunnaisia sivuja arjestaan, Epileptic on jo mittasuhteiltaan suuryö. Puolikkaassakin on 163 sivua sarjakuvaa. Se kattaa useita vuosikymmeniä veljesten elämästä. Lisäksi David B. linittää kerrotaansa sukunsa historialla useiden sukupolvierysyydeltä.

Niin paljon kuin sarjakuvaromaneista onkin puhuttu, Epileptic on yksi harvoista sarjakuvista, jotka täyttävät romaanin laajuuden. Useimmat tavalliset albumitahan vastaavat kirjallisuuteen verrattuna sisällöltään lähinnä novellia – samoin kuin muuton elokuvatkin.

Pelkästään pituus ei kuitenkaan tee mistään teoksesta mestariteosta. Eikä kerrotun perustuminen tositapahtumiin, edes tekijän omiin kokemuksiin, tarjoa muuta etua kuin korkeintaan, että henkilöahmot saattavat hieman herkemmin tuntua koskettavilta. Tärkeintähän on aina, mitä sanotaan ja miten.

Perheen kamppailu yhden jäsenensä sairautta vastaan on kuvattu todella liikuttavasti, muttei ensinkään tunteellisesti. Heti alussa David B. esittelee Jean-Christophen nykytilassa, sairauden runtelemana. Epilepsiaa, kaatumatautia, ymmärrettiin huonosti vielä aika äskettäin. Niinpä perhe joutuikin ties minkäläisten puoskareiden ja kokeellisten hoitojen riepöteväksi.

Se johtaa heidät myös 1960- ja 1970-luvuilla vaihtoehtoisten elämäntapojen kokeilijoiksi. Ajankuva kummallisista

ranskalaisista asuinyhteisöistä outoine oppeineen on herkullista. Hauskaakin se on, vaikka lieneekin melko suoraa tapahtumien kirjausta ilman lisätyä komiikkaa. Se käy silti satiirista.

Sukuhistoriansa kautta David B. laajentaa Epilepticin katsaukseksi jopa koko 1900-luvun historiaan. Ja sitä hallitsivat sodat – ensimmäinen ja toinen maailmansota, Algerian sota – joissa suvun jäsenet ovat taistelleet.

Vaikka David B. ei solmisi aineksestaan päätelmiä jälkimmäisessä puoliskossa, jo ensimmäinen asettaa kiinnostavasti vastakkain yksilöiden ja Ranskan – tai koko Euroopan – koetelemukset. Sotakuvaukset tuovat mieleen sekä Jacques Tardin kuvaukset ensimmäisen maailmansodan asemasodan kauhuista että Art Spiegelmanin Mausin luotauksen historian yksilöön jättämistä jäljistä.

Tardi ja Spiegelman ovatkin David B:n selkeimmät hengenheimolaiset. Muiden muiden ranskalaisen nykysarjakuvan tärkeimpien tekijöiden tavoin David B. lielee piirtäjänä eniten velkaa Tardille. Hänen piirrostensa ekspressiivisyyttä on jopa Tardia rajumpaa.

David B:n viivoja ei pysähdy ihailemaan yhtä helposti kuin Tardin. Piirrostensa pelkistäminen on pikemmin sukua Spiegelmanille, tosin rennommalla viivalla tehty. David B. tuntuu tavoittelevan tietoisesti kuvien selkeyttä, joka kääntyy kolmi merkkikielen helpollisuutta ja nopeutta – siis sitä, mistä Scott McCloud puhui albumissa Sarjakuva - näkymätön taide.

Samoin kuin Spiegelman Mausissa David B. rikkoo välillä kertomuksensa todellisuuden pinnan. Paikoin hän kuvaa tarinansa muiden hahmojen

© David B

© David B

David B:n Ascension du haut-mal (Epileptic) on visuaalisesti kunnianhimoinen teos.

reaktioita tookseensa. Tekstiä on usein runsaasti. David B. kommentoi tapahtumia kertojanaänellä. Raskaslukuisiksi hän ei kuitenkaan sorru.

David B on aiemmin piirtänyt sarjakuviksi uniaan. Unet ovat tärkeitä myös Epilepticissä. Hän käyttää niitä kommentoimaan ja analysoimaan tapahtumia. Välillä ne jopa vuotavat surrealistisesti kerronnan todellisuuteen.

Unien ohella todellisuuden tasoja sekoittavat aaveet ja historian hahmot. Sävyt ovat paikoin lähellä latinalaisen Amerikan kirjallisuuden maagista realismia. David B. sijoittaa todellisuutta hämäävät ainekset melkein aina omaan näkökulmaansa.

Veljeään ja hänen sairauttaan David B. katsoo ulkopuolelta, vaikka

Jean-Christophella vasta onkin outoja ajatuksia, jopa pakkomieltä. David B. ei säästele itseään, vaan kuvaa omat huonot piirteensä avoimimmin. Itsensä laittaminen likoon tuo mieleen omaelämäkerrallisen sarjakuvan uranuurtajan Robert Crumbin. Ei David B. toki sorru samantylaiseen itsensäruoskimiseen.

Kertomukseen kuuluu tietysti myös sarjakuvien piirtämisen aloittaminen. Lapsina veljekset pürsivät niitä yhdessä. Myös Robert Crumbilla oli pari veljeä, Maxon ja Charles, joiden kanssa hän opeteli piirtämään sarjakuvia.

Myös Crumbien perheessä sairastettiin. Varsinkin Charles kärsi mielen-terveysongelmista ja teki 1990-luvulla itsemurhan. David B:n Epileptic-hank-

keessa voi nähdä yhtymäkohtia Robert Crumbiin myös sikäli, että molemmille sarjakuvien tekeminen lielee toiminut myös terapiana.

Crumbin kerronta on ollut aina letkeää, joskus melkeinpä tajunnanvirtaa. David B:n kerronta sen sijaan tuntuu tavattoman hallitulta kokonaisuudelta. Viimeinen osa ei liene vielääkään ilmestynyt edes ranskaksi. Voisi ainakin luulla, että hän on käsitellyt vähintään kuuden vuoden urakkansa valmiiksi jo aloittaessaan.

David B. on ehdottomasti omaääninen sarjakuvataiteilija, lainasipa hän Tardin, Spiegelmanin ja Crumbin kerrontakeinoja sitten tietoisesti tai tiedostamatta. Kerrontakeinot ovat keksijästään riippumatta vapaasti käytössä lajin kieliopissa.

Marjane Satrapin kommunikointivalkeuksia albumissa Persepolis 3.

MYYNTIMENESTYKSEN NOUSU JA TUHO

Mika Lietzen

Marjane Satrapi:
Persepolis 3
L'ASSOCIATION

Iranilaissyntyisen Marjane Satrapin Persepolis-sarjan uusin osa on jo kolmas yhtä monen vuoden aikana. Vuonna 2000 julkaistu Persepolis 1 oli Ranskassa myynti- ja arvostelumenes- tyst ja on käännetty useammalle kielelle kuin mikään muu L'Associationin albumi.

Ensimmäisessä osassa Satrapi kertoi koskettavalla tavalla pienen tytön elämästä mullistuksen uhkaamassa Iranissa. Toinen osa oli lisää samaa kertomusta, joskin väsymyksen merkit olivat jo ilmassa. Kolmannessa osassa Satrapilla ei ole enää mitään kerrottavaa.

Iranista on siirretty Itävaltaan, jossa murrosikäinen Satrapi käy ranskankielistä koulua. Pienten ihmisten kohtalo suurten poliittisten mullistusten ilmapiirissä on jäänyt kokonaan pois. Muutamaa kohtausta lukuunottamatta Satrapin alkuperällä ei ole enää mitään merkitystä. Albumi

voisi kertoa kenen tahansa teini-ikäisen tytön elämästä 1980-luvun Euroopassa.

Albumin ongelmat eivät kuitenkaan johdu pelkästään miljoon vaihdoksesta. Satrapin tapa kertoa vaikuttaa kyllästyneeltä, ikään kuin hän ei haluaisi kertoa tarinaa. Kerronta junnaa paikoillaan ja kun Satrapi muutama kerran innostuu rikko- maan tasapaksua rytmiä, painotukset tuntuvat amatöörimäisiltä.

Tarinoiden painopisteet ovat muutenkin hukassa. Kun Satrapilla olisi kerrankin ainekset kertoa jotakin dramaattista, esimerkiksi ajasta jolloin hän myi huumeita koulussaan, pallo lentää jonnekin aivan muualle ja tilalle astuu lisää trivialiteettejä. Kerrontatyylin karuus käy pistävästi ilmi, kun tarinoiden ainekset eivät enää olekaan erityisen mehukkaita.

On huomattava, että ensimmäisessä albumissa Satrapi oli vielä sivustakatsoja. Kolmannessa hän on päähenkilö. Missään vaiheessa Satrapi ei kuitenkaan osoita olevansa kerto- misen arvoinen hahmo. Omaelämä- kerrallisen sarjakuvan tekemisen yksi perussääntö on, että uskaltaa laittaa

itsensä peliin. Ensimmäisessä osassa Satrapi paljasti tuntojaan avoimesti, mutta nyt kaikkea vaivaa lähes sietä- mätön etäännyttäminen.

Myös piirrostyylillä on hukassa. Ensimmäisen osan naïivistinen tul- kinta David B:n kerrontatyylillä oli viehättävää ja omalla tavallaan hyvin yksityiskohtaista. Toisessa osassa ote alkoi lipsua, ja kolmannessa se on kokonaan kirvonnut. Jälki näyt- tää rutinoituneelta ja innottomalta. Välillä vaikuttaa siltä että Satrapia ei edes huvita piirtää, kuten lopussa, missä keskustelu vanhempien kanssa on tyypistetty kahteen pelkkää tekstiä sisältävään ruutuun. Tyyllillisenä rat- kaisunakin moinen minimalisius näyttää siltä miltä koko albumikin tuntuu: amatöörimäiseltä.

Onko L'Associationin kaltainen tavallisesti laadukas kustantamo sokeutunut myyntiluvuista ja halun- nut takoa rautaa, kun se on vielä kuumaa? Selvä on, ettei Satrapin sydän ole enää mukana albumissa. Sarjaan on tekijän mukaan luvassa vielä neljäskin osa. Toivottavasti laatu paranee, sillä tämä on perseestä.

MANHUA ON KIINALAINEN

JUTTU

Harri Römpötti

Wendy Siuyi Wong:
Hong Kong Comics – A History of
Manhua
PRINCETON ARCHITECTURAL PRESS

Chihoi Lee (toim.):
Yummy Dragon 1 – The Amazing Oral
Stories
OMAKUSTANNE

Hok Tak Yeung:
How Blue Was My Valley
OMAKUSTANNE

Sarjakuva on kiinaksi manhua. Se selviää Wendy Siuyi Wongin kirjasta Hong Kong Comics – A History of Manhua, siis hongkongilaisen sarja- kuvan historiikista. Kirjan mukaan Hongkongissa ilmestyy nelisenkym- mentä paikallisesti tuotettua sarja- kuvalehteä, mikä kuulostaa paljoita kuuden miljoonan asukkaan alucelle.

Alkujaan hongkongilainen Wong työskentelee graafisen suunnittelun

apulaisprofessorina Yhdysvalloissa. Manhuan kiinalainen kirjoitusmerkki on sama kuin japanilaisen mangan. Muutenkin mangaa julkaistaan paljon Hongkongissa ja se on vaikuttanut vahvasti sikäläisen kaupallisen sarja- kuvan tyyliin – samoin kuin suuressa osassa Kaukoitää.

Kirja on ensimmäinen esitys Hongkongin sarjakuvasta. Wong lienee pyrkinytkin vain kevyeen kartoitukseen. Se on jaoteltu neljään lukuun tyyllilajien mukaan: satiiri ja poliittinen manhua, huumori, kungfu ja muut toimintaseikkailut ja lasten sarjakuvat.

Kussakin luvussa lajitteyppit esi- tellään lyhyesti tekstillä. Pääpaino on runsailla kuvanäytteillä. Hong Kong Comics toimiikin katselukirjana. Samalla se on kuitenkin hieman tur- hauttava, kun yhtäkään sarjaa ei ole julkaistu kokonaan. Hakemisto on onneksi asiallisesti laadittu.

Kovin vähälle huomiolle jää Hongkongissakin orastava nykysarja- jakuva. Siitä kerrotaan lähinnä vain sivun verran esittelyluvun lopussa. Toisaalta taidesarjakuva on Hong- kongissa sen verran tuore – ja sup-

peakin – ilmiö, että sen historiaa on vielä kovin aikaista kirjoittaa.

Taidesarjakuvalla on kuitenkin ollut kohtalainen vuosi Hongkong- gissa: albumeita on ilmestynyt ainakin kaksi. Suomeksiakin piipahtanut nuori Chihoi Lee on toimittanut antologian Yummy Dragon ja Hok Tak Yeung julkaissut sooloalbumin How Blue Was My Valley. Nykytapaan molem-

missa on teksti sekä kiinaksi että hieman ontuvalla englannilla.

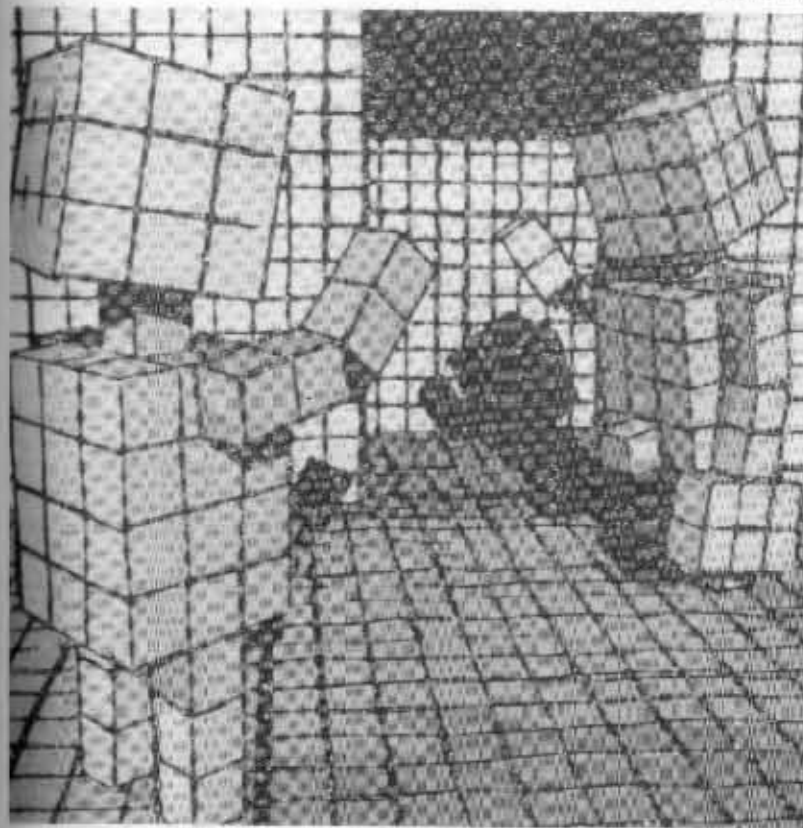
Yummy Dragonissa on mukana 15 taiteilijaa. Sivuja on peräti vajaat 400. Formaatti on pieni. Siksi opus tuntuu mukavasti pikku järkäleeltä. Jokainen taiteilija on ottanut aiheek- seen ja otsikokseen jonkin suuhun liittyvän kiinankielisen sanan.

Kiinassa sanoilla on usein jopa kuusi merkitystä ja moni on käyttä- nyt hyväkseen monitulkintaisuutta. Itse tarinat on ollut tarkoitus kertoa ilman tekstiä, mutta muutama on käyttänyt sitä jonkin verran.

Tyylinä kaikilla on surrealistis- sävyinen arkifantasia. Taso vaihtelee kovasti. Pari työtä on selvästi piir- retty väreissä ja ne kärsivät albumin mustavalkoisuudesta. Monet noudat- tavat länsimaista sarjakuvakerrontaa, mutta jotkut käyttävät ainakin aluksi vaikealukuiselta tuntuva kokeel- lista kuvakieltä, jossa ruutujen rajat hämärtyvät. Toiset sijoittavat vain yhden ruudun sivulle.

Sarjakuvakerronnan perinteen rikkominen on melkeinpä yksi hong- kongilaisen taidesarjakuvan tunnus- merkkejä. Voi olla, etteivät kaikki nuoret taiteilijat ole opetelleetkaan perinteistä kerrontaa, mutta ainakin joillekin siitä poikkeaminen näyttää olevan tietoisia kokeilua. Onnistumi- nen vaihtelee kovasti.

Hok Tak Yeung on piirtänyt yli sata sivuisen How Blue Was My Valley -albumin sivut kollasimaisiksi kuvarunoelmuiksi. Se lienee Hongkongin ensimmäinen neliväri- nen taidesarjakuva-albumi ja sikäli merkkityö.

Clark Yungin "Che" hongkongilaisesta Yummy Dragon -antologiasta.

Vuonna 1970 syntynyt Yeung on opiskellut graafista suunnittelua ja kuvittamista. Hän on ollut mukana hongkongilaisessa Cockroach-ryhmässä. Albumiaan varten hän sai apurahan Hongkongin kaupungilta.

Yeung kertoo ilmeisesti osittain lapsuudenmuistoihinsa perustuen elämästä Kowloonin niemellä, Lam Tinin lähiössä sijaitsevassa vuokrakasarmissa vuonna 1979. Halvalla rakennetussa valtavassa talossa on tuhoton määrä ahtaita pikkuruisia asuntoja.

Tarina etenee sirpaleisina tilannekuvina talon asukkaista. Yeung piirtää upeasti, vaikka kerronta ja sivusommitelmat jäävätkin usein hieman vaikeaselkoisiksi. Vai olisiko Yeungin ja muidenkin tyyli sittenkin jotain uutta, jota pitää vain oppia ja tottua lukemaan? Onko syntymässä uusi hongkongilainen sarjakuvatyylillä?

Sikaläisessä taidesarjakuvassa *How Blue Was My Valley* on joka tapauksessa merkkiteos, josta sukcutuu luultavasti pikaklassikko. Yeungista voisi kehkeytyä jopa kansainvälinen kultitekiä. Siipiään hän kokeili jo *L'Associationin Comix 2000* -antologiassa.

LOPUSSA KAIKILLA ON KIVAA

Outi Vanamo

Andi Watson:
Slow News Day
SLG PUBLISHING/SLAVE LABOR

Osittain epäuskottavista juonenkään- teistään huolimatta Andi Watson (*Breakfast After Noon*, *Skeleton Key*) on saanut jälleen aikaiseksi miellyt-

tävän arkisen ihmissuhdetarinan. Taatun elegantti piirrosjälki istuu täydellisesti kokonaisuuteen. Watson saa yllättävän paljon ilmeikkyyttä irti säästeliäin siveltimenjäljin piirretyistä hahmoistaan.

Amerikkalainen nuori kirjailija uneksii humoristisen menestyssarjan luomisesta televisioon ja lähtee materiaalinhakuun rapakon toiselle puolelle, Englantiin. Surkeaan paikallislehteen toimittajaksi päätyvä neitonen joutuu välittömästi vastahankaan reportteriparinsa kanssa. Seuraa napakkaa sanailua kulttuurista (USA vs. UK), hittiutisten kirjoitusta kalkkunoista ja hamstereista, hitaasti kehittyviä ihmissuhdesotkuja – ja lopuksi kaikki ovat onnellisia.

Juonenkirjoituksessa reippaasti viime vuosina kehittynyt Watson luo kevyen humoristisia, mukavasti soljuvia ihmissuhdetarinoita, joissa palat aina loksahtavat mutkien kautta paikoilleen, loppujen lopuksi. Sopii erinomaisesti tv:n nokkelien britti-ihmissuhdekomedioiden ystäville.

ROSETTA AUKOO SARJAKUVAN HIEROGLYFEJÄ

Harri Rämpötti

Ng Suat Tong (toim.):
Rosetta
ALTERNATIVE COMICS

Sarjakuva on Amerikassakin niin pieni ala, ettei varsinkaan taiteella juuri kukaan tienaa taaloja. Siksi varsinkin vielä tuntemattomat tekijät yhdistävät usein voimansa antologioihin saa-

dakseen näkyvyyttä. Esimerkiksi Art Spiegelmanin toimittamalla *Raw*-lehdellä oli 1980-luvulla suuri merkitys sarjakuvan kehitykselle. Sekin aloitti tuhannen tai parin painoksilla.

Yrittäjiä riittää yhä. Kanadalainen *Drawn & Quarterly* on nykyisistä komein. Uusin tulokas on pienen *Alternative Comics* -kustantamon Rosetta.

Mukana on iso liuta 1990-luvulla aloittaneita jenkkipiirtäjiä, jotka ovat kasvaneet perusnimiksi *Fantagraphics* -pienemmissä ympyröissä, semmoisia kuin Tom Hart, James Kochalka tai Renee French.

Ehkä kiintoisinta on, että mukaan on valikoitu heikosti tunnettuja tekijöitä Amerikan ulkopuolelta. Siksi kai Rosetta on nimetty kuuluisan Rosetten kiven mukaan. Paasi auttoi aikoinaan ratkaisemaan egyptiläisten hieroglyfin kääntämisen salaisuuden.

New Yorkissa asuva, alkuaan unkarilainen Miriam Katin kertoo nuoruusmuistonsa kotimaastaan komealla hiilipiirroksella. Malesian onaclämäkerrallisen sarjakuvan veteraani Lat muistelee myöskin kouluaikojaan. Sarjainfostakin tuttu kroatialainen Danijel Zezelj ei ole mukana aivan parhaalla työllään. Hollantilainen, Eiland-antologiaa toimittava Tobias T. Schalken on tehnyt todella kummallisen kokeellisen työn, jossa teksti ja kuvat ovat erillisiä, mutta osa vastakkaisten sivujen piirroksista liittyy yhteen, jos sivuja katsoo valoa vasten. Ja esiintyyppä Rosettassa Katja Tukiainenkin katkelmalla Postia Intiasta -albumistaan.

Ei se mikään *Raw* tai *D&Q* ole, mutta epätaisisuudestaan huolimatta paljon keskimääräistä kiinnostavampi.

© Andi Watson

